

LÉČITEL

Antti Tuomainen

Nejlepší finský
krimi román
roku 2011

FLEET

FLEET

Léčitel

Antti Tuomainen

LÉČITEL

Antti Tuomainen

This work has been published with the financial assistance
of FILI – Finnish Literature Exchange.

Kniha vychází s finančním přispěním FILI – Informačního
centra finské literatury.

FILI
FINNISH LITERATURE EXCHANGE

Copyright © Antti Tuomainen 2010
Published by agreement with Salomonsson Agency
Translation © Vladimír Piskoř 2012

ISBN 978-80-87497-54-8 (tištěná kniha)
ISBN 978-80-87497-79-1 (PDF)

Pro Anu

Dva dny před Vánoci

1.

Čemu bych dal přednost? Definitivní jistotě, že došlo k nejhoršímu, nebo tomuhle strachu, který minutu od minuty sílí? Okamžitému zhroucení, nebo pozvolnému hlodavému rozpadu?

Smýklo to se mnou při náhlé změně směru a já se probíral z rozprchlých myšlenek. Zvedl jsem zrak.

Z dodávky, která na Sörnäinenském nábřeží narazila do nosného pilíře lávky pro pěší, šlehaly žlutočerné plameny. Auto rozlomené na dvě půlky objímalo pilíř jako žadonící milenec. Žádné z vozidel jedoucích kolem nezpomalilo, natož aby zastavilo. Všichni jen rychle projížděli co nejdál od hořícího auta.

Stejně tak i autobus, ve kterém jsem seděl.

Rozepnul jsem si promoklou větrovku, v náprsní kapse jsem našel balíček papírových kapesníků, jeden jsem zkřehlými prsty oddělil a osušil si obličej a vlasy. Kapesník byl rázem rozmáčený; sežmoulal jsem ho a zastrčil do kapsy. Setřepal jsem z klop kapky vody do mezery mezi kolenem a boční stěnou autobusu a pak jsem z kapsy džínových kalhot vylovil telefon. Zkusil jsem znovu zatelefonovat Johanně.

Číslo bylo pořád nedostupné.

Kvůli záplavám uzavřeli tunel metra od Sörnäinenu až po Keilaniemi. Souprava ukončila jízdu ve stanici Kalasatama, kde jsem pak v průtrži mračen čekal dvacet minut na autobus.

Hořící dodávka zůstala vzadu a já znovu sledoval zprávy na displeji, který byl připevněn na opancéřované kabině řidiče: Jižní části Španělska a Itálie byly oficiálně ponechány svému osudu. V Bangladéši, který se propadl do moře, vypukl mor a hrozilo, že se epidemie rozšíří do celé Asie. Spor mezi Indií a Čínou kvůli zdrojům vody v Himálaji vyústil ve válku. Spojené státy uzavřely hranici s Mexikem, na což drogové kartely odpověděly řízenými střelami: Cílem se stala města Los Angeles a San Diego. Lesní požár v Amazonii se nedařilo uhasit, hořící oblasti se nepovedlo izolovat ani proražením nových říčních kanálů pomocí výbušnin.

Rozpoutané války nebo ozbrojené konflikty na území Evropské unie: 13, většina na hranicích.

Odhadované množství klimatických běženců na zemkouli: 650–800 milionů lidí.

Pandemická varování: H3N3, malárie, tuberkulóza, ebola, mor.

Odlehčení na závěr: Čerstvě zvolená Miss Finska věří, že na jaře bude všechno mnohem lepší.

Obrátil jsem pohled zpátky do deště. Ten trval už několik měsíců. Kromě krátkých přestávek přšelo od počátku září. Městské části u moře, tedy přinejmenším čtvrti Jätkäsaari, Kalasatama, Ruoholahti, Herttoniemi a Marjaniemi, se opakovaně ocitaly pod vodou a mnozí zdejší obyvatelé to už definitivně vzdali a opustili své domovy.

Jejich byty však dlouho prázdné nezůstaly. Ač zplsnivělé, vlhké a částečně i zatopené, posloužily stovkám tisíců uprchlíků, kteří přicházeli do země. V městských částech, jež zůstaly pod vodou a bez proudu, každý večer zářily jasné a vysoké táborové ohně či ohničky na vaření.

Z autobusu jsem vystoupil u Hlavního nádraží. Cesta přes park Kaisaniemi by sice byla kratší, ale rozhodl jsem se, že nádraží obejdu po Studniční ulici. Policistů nebylo tolik, aby stačili hlídat jak v ulicích, tak v parcích. Procházet kolem nádraží znamenalo neustále se v mase lidí někomu vyhýbat. Lidé zachvácení panikou houfně opouštěli město a odjížděli v přečpaných vlacích na sever, veškerý majetek si nesli v batozích či kufrech.

Před nádražím pod plastovými stříškami spaly nehybné postavy zakutané do spacáků. Nedalo se říct, jestli ti lidé jsou na cestě někam nebo tam prostě bydlí. Perletově jasná zář ze světlometů na vysokých stožárech se v úrovni očí mísila s výfukovými zplodinami a nažloutlým svítem pouličních lamp a řvavých červenomodrozelených reklam.

Naproti nádraží stála jako šedočerná kostra napůl vyhořelá Hlavní pošta. Když jsem ji míjel, znovu jsem zkusil zavolat Johanně.

Došel jsem k budově vydavatelského koncernu Sano-ma, vystál jsem čtvrt hodinovou frontu na bezpečnostní prohlídku, odevzdal jsem ke kontrole tašku a telefon, odložil jsem bundu, boty a opasek a znovu si všechno oblékl a zamířil jsem k recepčnímu pultu.

Požádal jsem recepční, ať zavolá Johannině nadřízenému, který mi z nějakého důvodu nebral telefony. Setkal jsem se s ním v minulosti už několikrát a říkal jsem si, že hovor z vlastního baráku snad vezme a že až uslyší, kdo jsem, nechá mě říct, co mám na srdci.

Recepční, třicátníci s ledovým pohledem, jsem podle krátkých vlasů a kontrolovaných gest odhadoval na bývalou příslušnici armády, která dnes se zbraní u pasu střeží fyzickou nedotknutelnost posledních novin v zemi.

Mluvila do prostoru a přitom se mi dívala do očí.

„Nějaký Tapani Lehtinen... Prověřila jsem jeho totožnost... Ano... Okamžik.“

Žena na mě pokývla, pohyb hlavy byl jako rána sekýrou.

„Proč jste přišel?“

„Nemůžu se dovolat své ženě, Johanně Lehtinenové.“

2.

Telefonní hovor s Johannou jsem si napůl omylem uložil a uměl jsem ho teď nazpaměť:

„Dneska budu v práci dlouho,“ začala Johanna.

„Jak dlouho znamená dlouho?“

„Přes noc, pravděpodobně.“

„Venku nebo v redakci?“

„Už jsem venku. Mám s sebou fotografa. Nedělej si starosti. Mluvíme s lidma, budeme mezi lidma.“

Šumění, zvuky aut, šumění, slabé dunění a znovu chvíli šumění.

„Jsi tam ještě?“ zeptala se Johanna.

„Kam bych asi tak odcházel, od pracovního stolu.“

Pauza.

„Jsem na tebe pyšná,“ promluvila pak Johanna. „Že to děláš dál.“

„Však ty taky,“ řekl jsem.

„Snad jo,“ hlesla najednou potichu, skoro šeptem.

„Miluju tě. Vrať se mi v pořádku domů.“

„To víš, že jo,“ zašeptala Johanna a další slova vyhrkla skoro v jednolitém řetězci: „Uvidíme se nejpozději ráno. Miluju tě.“

Šumění. Zapraskání. Jemné cvaknutí. Ticho.

3.

Vedoucí zpravodajství Lassi Uutela, odhadem tak čtyřicátník, měl na tvářích modrošedé strniště a v očích podráždění, které neuměl či dokonce ani nechtěl skrývat.

Stál přímo proti mně, když se dveře výtahu v posledním patře otevřely. Oblečený byl do černé košile, přes kterou si přetáhl tenký vlněný svetr šedé barvy, tmavých džinsů a sportovních bot. Ruce měl založené na prsou, a když jsem k němu vykročil, s okatou neochotou je svěsil.

O méně lichotivých rysech Lassiho Utely – závisti vůči schopnějším redaktorům, sklonu zbavovat se odpovědnosti, zahořklosti a věčné potřebě mít pravdu – jsem samozřejmě od Johanny věděl i já. Johanniny a Lassiho představy o novinářské práci a zaměření novin na sebe poslední dobou narážely čím dál častěji. Vlnobití jejich střetů dosahalo až k břehům našeho domova.

Chvatně jsme si podali ruce a představili se, přestože jsme jeden o druhém věděli, kdo jsme, a okamžitě jsme si začali tykat. Na krátký okamžik jsem měl pocit, že hraju ve špatném divadelním kusu. Jakmile jsem pustil jeho ruku, Lassi se ihned otočil, zlehka se dotkl konečkem prstu dveří a otevřel je. Šel jsem za ním, zatímco on zlobně vykopával nohy před sebe, jako by byl nespokojený s jejich schopností kráčet vpřed. Došli jsme na konec dlouhé chodby, kde měl rohovou kancelář o velikosti několika krychlových metrů.

Lassi usedl za svůj stůl na černou židli s vysokým opěradlem a pořád jakoby proti své vůli mi ukázal na jedinou návštěvní židli v místnosti, bílou plastovou skořepinu.

„Myslel jsem, že Johanna dneska pracuje doma,“ pronesl.

Zavrtěl jsem hlavou.

„Abych řekl pravdu, doufal jsem, že ji najdu tady.“

Ted' byl na řadě Lassi, aby zavrtěl hlavou. Zavrtěl ji netrpělivě a krátce.

„Naposled jsem Johannu viděl včera na redakční poradě, máme ji vždycky od šesti. Prošli jsme jako obvykle rozpracované věci, pak se lidi rozejdou, každý po svém.“

„Mluvil jsem s Johannou včera večer kolem deváté.“

„Kde byla?“ zeptal se Lassi bez zájmu.

„Někde venku,“ odpověděl jsem a po krátké pauze jsem tiše dodal: „Nenapadlo mě zeptat se jí, kde je.“

„Takže tys o ní neslyšel čtyřiaadvacet hodin?“

Přikývl jsem a pozorně se na něho podíval. Seděl znu-děně zabořený do židle, jeho poloha, neupřímný výraz v obličejí a pauzy, jimiž slova prokládal, prozrazovaly, co si ve skutečnosti myslí: Tohle je plýtvání jeho časem.

„A co jako?“ zeptal jsem se, jako bych si nevšiml nebo aspoň nepochopil řeč Lassiho těla.

„Jenom si říkám, copak se vám to ještě nikdy nestalo?“

„Ne. Proč?“

Vyšpulil spodní ret, povytáhl obočí, jako by každé vá-žilo tunu a on měl dostat odměnu za to, že s nimi po-hnul.

„No nic,“ řekl. „Akorát že v dnešní době... stát se mů-že ledacos.“

„Nám ne,“ odsekl jsem. „Je to na delší povídání, ale nám se to nestává.“

„Jasně že ne,“ zabručel Lassi s nijak přesvědčivou upřímností. Ani se nenamáhal podívat se mi do očí. „Jas-ně že ne.“

„Na čem pracovala?“ zeptal jsem se.

Lassi neodpověděl hned, v ruce si pohrával s tužkou a možná i s něčím v myšlenkách.

„Na čem dělala?“ zopakoval jsem otázku, když mi do-šlo, že Lassi sám nezačne.

„Je to blbý, že to říkám, a taky důvěrný, ale blbý bylo i to téma,“ promluvil konečně Lassi. Opřel se lokty o stůl a úkosem na mě pohlédl, jako by odhadoval, jak budu reagovat.

„Jasně,“ přikývl jsem a čekal.

„Ten Léčitel.“

Možná jsem sebou leknutím trhnul. Johanna mi o Léčiteli řikala.

První mail dostala hned po vyvraždění tapiolské rodiny. K odpovědnosti za vraždy se přihlásil Léčitel, pouhé krycí jméno. Sdělil, že se mstí jménem obyčejných lidí, označil se za poslední hlas pravdy ve světě, který kráčí do záhuby, za léčitele nemocné zeměkoule. Proto zavraždil ředitele průmyslového podniku a jeho rodinu. A proto bude dál vraždit všechny ty, o nichž tvrdil, že přispěli k urychlení klimatických změn. Johanna to nahlásila policii. Policie vyšetřovala a dělala, co mohla. Ovšem zavražděných ředitelů a politiků a jejich rodin bylo k dnešnímu dni dohromady už devět.

Vzdychl jsem si. Lassi pokrčil ramena a vypadal spokojeně, že se ode mě dočkal reakce.

„Říkal jsem jí, že to nikam nevede,“ řekl, a já se nemohl ubránit dojmu, že v jeho hlase slyším nepatrný náznak radosti z vítězství. „Že ani ona nevypátrá nic, co by nevypátrala policie. A naši čtenáři, kterých valem ubývá, vlastně nic takového číst nechťejí. Je to akorát depresivní. Beztak vědí sami, že jde všechno do háje.“

Otočil jsem se a zadíval se ven na temný Töölöský záliv. Věděl jsem, že tam někde jsou budovy, ale neviděl jsem je.

„Napsala už Johanna ten článek?“ zeptal jsem se, když jsme se dostatečnou měrou naposlouchali vlastních i domovních vzdychů.

Lassi se zabořil do židle, vtlačil si hlavu do hlavové opěrky a sledoval mě přivřenýma očima, jako bych byl daleko na obzoru a ne před jeho úzkým psacím stolem.

„Proč se ptáš?“

„Býváme s Johannou pořád ve spojení,“ vysvětlil jsem. V tu chvíli mi už bylo jasné, že Lassiho nic nemohlo zajímat mň. Napadlo mě, že důvody, proč něco opakujeme, někdy bývají i jiné než jen snaha přesvědčit druhé lidi.

„Nemyslím tím v jednom kuse. Ale když nic jiného, tak si navzájem posíláme textovky nebo maily přinejmenším v rozmezí několika hodin. I tehdy, když jeden pro druhého nemáme nic důležitého. Často jen dvě tři slova. Něco milého, někdy i trochu mazlivého. Je to náš zvyk.“

Na poslední větu jsem záměrně položil důraz. Lassi poslouchal s hlavou zakloněnou vzad, bez výrazu, a pokud bych to měl pojmenovat správně, tak zcela bez zájmu.

„Teď se mi neozvala čtyřiaadvacet hodin,“ pokračoval jsem a uvědomil si, že ta slova adresuju svému zrcadlovému odrazu v okně. „To je nejdéle za těch deset let, co spolu žijeme.“

Udělal jsem ještě krátkou pauzu, než jsem – lhostejný, že dodržuju všechna klišé – pronesl:

„Vím určitě, že se něco stalo.“

„Že by?“ zeptal se Lassi po několikavteřinové odmlce, která se už stala pravidlem. Tyhle pauzy měly jen jediný cíl: podkopat vaši otázku a dosáhnout tím, aby všechno, co řeknete, vyznělo hloupě a zbytečně.

„Jo,“ potvrdil jsem suše.

Lassi chvíli nic neříkal. Potom se naklonil dopředu, počkal a vypravil ze sebe:

„Dejme tomu. Co hodláš dělat?“

Já jsem si na přemýšlivého hrát nepotřeboval. Okamžitě jsem vypálil:

„Je zbytečné, abych její zmizení šel nahlásit. Policie to akorát zapíše. Zmizení pod pořadovým číslem pět tisíc dvacet dva.“

„To je fakt,“ připustil Lassi. „A čtyřiaadvacet hodin zas není tak strašlivě dlouhá doba.“

Zvedl jsem ruku, jako bych se tomu tvrzení chtěl bránit i fyzicky.

„Jak jsem řekl, my dva jsme pořád ve spojení. A pro nás je čtyřiaadvacet hodin dlouho.“

Lassi nemusel svou podrážděnost vyhrabávat z bůhvíjak velké hloubky. Zvýšil hlas, zároveň mu do hlasu pronikl napjatější chlad, a taky zrychlil tempo:

„Máme redaktory, kteří jsou v terénu týden. Potom se vrátí s článkem. Tak to chodí.“

„Byla snad někdy Johanna týden v terénu, aniž to dopředu oznámila?“

Lassi na mě upřel zrak, zabubnoval prsty do opěrek židle, našpulil rty.

„Připusťme, že ne.“

„Tohle Johanna prostě nedělá,“ dodal jsem.

Lassimu teď netrpělivost proudila celým tělem. Zavrtěl se na židli a rozpovídal se, rychle, jako by chvátal s ujištěním, že má pravdu:

„Hele, Tapani, my se tu snažíme dělat noviny. Příjmy z reklam jsou prakticky na nule a obecně platí, že nikoho nic nezajímá. Samozřejmě kromě sexu a porna a skandálních odhalení, který maj nějakou souvislost se sexem nebo pornem. Včera jsme našich novin po dlouhý době prodali nejvíc. Neotiskli jsme žádnou zasvěcenou reportáž o tisícovce ztracených jaderných hlavic ani investigativní žurnalistiku o tom, jak dlouho ještě bude voda v kohoutcích pitná. Jen tak na okraj, já osobně odhaduju, že nejvýš půl hodiny. Naše včerejší hlavní zpráva se zabývala jednou zpěvačkou a jejím klipem, ve kterém má sex se zvířaty. Tohle lidi chtěj, za to platí.“

Lassi se nadechl a pokračoval – pokud to vůbec bylo možné – ještě napjatějším a zmoženějším hlasem než doposud:

„Potom tu mám novináře, jako například Johannu, kteří chtějí psát pravdu. Pořád se jich ptám, jakou kurva pravdu. Ale na to mi oni pořádnou odpověď neřeknou. Akorát že lidi by se měli dovídat pravdu. A já se ptám, chtějí to vůbec vědět? Chtějí vůbec platit za to, aby věděli víc?“

Když jsem si byl jistý, že Lassi skončil, zeptal jsem se: „Takže raději píšete o zpěvačkách bez hlasu a dostihových koních?“

Lassi se na mě znovu podíval zdálky, odněkud z těch míst, kam nechápaví idioti jako já nemají přístup.

„Snažíme se přežít,“ konstatoval suše.

Chvíli jsme seděli mlčky. Potom Lassi otevřel ústa:

„Můžu se tě na něco zeptat?“

Přikývl jsem.

„Píšeš pořád ty svoje básničky?“

Přesně jak jsem tušil. Lassi si nedokázal odpustit rýpanec. V otázce se už skrýval zárodek příští otázky. Chtěl ukázat, že jsem úplně vedle, jak co se týče Johanny, tak všeho ostatního. Co na tom? Rozhodl jsem se, že dám Lassimu příležitost ve zvolené linii pokračovat. Odpověď jsem poctivě:

„Píšu.“

„Kdy ti naposled něco vyšlo?“

Ani teď jsem nemusel odpověď dlouho rozvažovat.

„Před čtyřmi lety,“ řekl jsem.

Lassi se dál nevyptával, díval se na mě zarudlýma, spokojenýma očima, jako by právě prokázal správnost nějaké vlastní kontroverzní teorie. Nechtěl jsem na to téma pokračovat. Jen bych ztrácel čas.

„Kde Johanna sedí?“ zeptal jsem se.

„Proč?“

„Chtěl bych se tam zajít podívat.“

„Za normálních okolností bych to nedovolil,“ řekl Lassi a zatvářil se, že o celou věc náhle ztratil i tu poslední špetku zájmu. Lhostejně se přes mou hlavu kouknul do velkoprostorové kanceláře, kam měl přímý výhled díky prosklené stěně. „Ale okolnosti teď asi normální nejsou a na patře nikdo není. Takže klidně jdi.“

Zvedl jsem se a poděkoval, ale Lassi se už otočil ke svému monitoru a poklepával na něj. Soustředěně, ale zároveň jako by celou dobu chtěl někam jít.

Johannino pracoviště jsem našel snadno na pravém kraji rozlehlého prostoru. Dovedla mě k němu moje fotka.

V nitru se mi cosi pohnulo, když jsem pohlédl na několik let starý snímek a představil si Johannu, jak se na něj dívá. Viděla stejný rozdíl v mých očích jako já?

Pracoviště měla navzdory navršeným stohům papírů uspořádané přehledně. Uprostřed stolu ležel zaklapnutý přenosný počítač. Sedl jsem si na Johanninu židli a rozhlédl se kolem sebe. V rozlehlém prostoru kanceláře se nacházelo víc jak deset skupinových pracovišť zvaných čtyřlístek, každé logicky pro čtyři osoby. Johannin stůl stál ve čtyřlístku nejbližší k oknu a bylo odtud přímo vidět do Lassiho kanceláře. Tedy vlastně jen do horní poloviny místnosti, dolní část zakrývaly archy lepenky opřené o stěnu. Výhled z okna nic moc. Vypouklá, na mnoha místech záplatovaná střecha muzea Kiasma vypadala v dešti jako bok velké lodi: černá, otřískaná, po nárazu na útes.

Povrch stolu při doteku chladil, ale pod dlaní rychle zvlhl. Kouknul jsem krátce k Uutelové kanceláři a potom se rozhlédl kolem sebe. Pusto prázdno. Vsunul jsem Johannin počítač do tašky.

Na psacím stole byly desítky poznámkových lístečků, některé jenom s telefonními čísly nebo jmény či kontaktními údaji, jiné naopak hustě popsané Johanniným úhledným a čitelným rukopisem.

Pročítal jsem si postupně lístek za lístkem. Jeden z posledních vzbudil mou pozornost: „L – Západ-Východ / Sever-Jih – srv. Tapiola, Vorařský ostrov, Kamppi, Spálený ostrov nebo Tuomarinkylä, Pakila, Kumpula, Kluuvi, Punavuori – datace.“

L nepochybně znamenalo Léčitel. Zastrčil jsem si lístek do kapsy.

Pak jsem prošel stohy papírů. Z valné části to byly materiály k článkům, které Johanna už napsala: články

o ruské, údajně uzavřené jaderné elektrárně, o propadu daňových příjmů státu a o prudkém poklesu kvality potravin.

Jedna hromádka se celá týkala Léčitele. Byly v ní také vytištěné všechny maily. Johanna si dělala do papírů vlastní poznámky a na některých její rukou psaný text takřka překryl původní. Nacpal jsem celý štos bez čtení do tašky, zvedl jsem se a zadíval se na opuštěné pracovní místo. Vypadalo stejně jako jakýkoliv jiný kancelářský stůl, neosobně a podobně jako miliony jiných. Přesto jsem doufal, že mi něco napoví a odhalí, co se stalo. Chvilí jsem čekal, ale kancelářský stůl zůstal kancelářským stolem.

Před čtyřiceti hodinami u něho seděla Johanna.

A seděla by i teď, kdyby se něco nestalo.

Nebyl jsem schopen vysvětlit, proč jsem si tím byl tak jistý. Stejně těžko šla vysvětlit ona vzájemná provázanost mezi mnou a Johannou. Věděl jsem jen, že kdyby Johanna mohla, určitě by mi zavolala.

Ustoupil jsem o krok, aniž bych se zrakem dokázal hned odtrhnout od Johanniných lejtster, jejího rukopisu, drobných předmětů na stole. Pak jsem si na něco vzpomněl.

Vrátil jsem se ke dveřím Lassiho Utely. Nevšiml si mě, a tak jsem zaklepal na rám dveří. Rám pod mými klouby plastově zapraskal. Ten hlasitý a dutý zvuk mě překvapil. Lassi přestal kmitat prsty po klávesnici, ruce nechal čekat ve vzduchu a otočil hlavu. Podrážděnost v jeho zarudlých očích se rozhodně nezmenšila.

Otázal jsem se, který z fotografií byl s Johannou, i když jsem to už tušil.

„Gromow,“ zabručel Lassi.

Toho chlapíka jsem samo sebou znal. Osobně. Vysoký, tmavovlasý a pohledný. Podle Johanny tak trochu proutník a posedlý svou prací, ale nejspíš i vším ostatním. Johanna si cenila jeho profesionality a ráda s ním spolu-

pracovala. Strávili spolu spoustu času na cestách doma i v zahraničí. Kdo jiný než Gromow by měl o Johanně něco vědět.

Zeptal jsem se Lassiho, jestli se Gromow ukázal. Lassi hned pochopil, co mám na mysli. Popadl telefon, navolil číslo, chvíli čekal a pak odhodil telefon zpátky na stůl.

„Nedostupný?“ zeptal jsem se, přestože jsem odpověď už znal.

Lassi nejprve krátce přikývl, pak potřásl hlavou, položil si ruce na opěrky, vtlačil zátylek do hlavové opěrky a zadíval se ke stropu, ke klimatizačním rourám nebo k nebi.

„Do prdele s tímhle světem,“ řekl potichu.

4.

Cestou domů mi Lassiho otázky, jestli píšu dál, znovu vytanuly na mysl. Neřekl jsem, co si myslím, nechtěl jsem. Lassi nebyl ten člověk, kterému bych se svěřoval nebo kterému bych důvěřoval víc, než bylo nutné. Ale co bych tedy řekl, čím bych ospravedlnil činnost, která nemá žádnou budoucnost? Řekl bych pravdu.

Psát dál znamenalo dál žít. A já jsem nežil nebo nepsal jen kvůli představě, že najdu čtenáře. Lidi se pachtili, aby přežili den za dnem, a do toho měla poezie málo co říct. Důvod, proč jsem psal dál, byl ryze sobecký.

Psaní vnášelo do mých dnů řád a rutinu. Slova, věty a krátké řádky vnášely do života pořádek, který se kolem mě vytratil. Psaní znamenalo, že se tenoučká nitka mezi včerejškem, dneškem a zítřkem nepřetrhne.

Už cestou domů jsem se snažil Johanniny papíry pročitat. Nicméně jsem se v autobuse nedokázal na nic soustředit kvůli poletujícím plechovkám od piva a jiným odpadkům. Pohazovali je náctiletí opilci, byli sice obtížní, ale opravdové nebezpečí pro ostatní cestující od nich